

कितदक्षरमिति पृष्ठस्याक्षरस्य व्याख्यानाय चतुर्विंशत्यात्मकं क्षरमुक्ता पञ्चविंशोऽक्षर इति योगमन्तमुक्तं सोपि धर्माद्यभिभूतत्वात्क्षर एवेति धर्माद्यस्य षड्विंशोक्षरः सांख्यमतेनोपक्षिप्तः तं व्याचिख्यासुस्तदधिगमे धिकारहेतून्कांश्चिद्वर्मांश्चिदन्ते मृगयां विचरन् नित्यध्यायेन ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ यो निकर्मविशुद्धः पात्रमित्युक्तं तत्र यो निशुद्धि

भीष्म उवाच मृगयां विचरन्कश्चिद्विजने जनकालमजः ॥ वने ददर्श विप्रं द्रष्टुं विंशदंशं भृगोः ॥ १ ॥ उपासीनमुपासीनः प्रणम्य शिरसामुनिं ॥ पश्चादनुमत स्तेनपत्रच्छवसुमानिदं ॥ २ ॥ भगवन्किमिदं श्रेयः प्रेत्य चापीह वा भवेत् ॥ पुरुषस्याधुवेदे हे कामस्य वशवर्तिनः ॥ ३ ॥ सत्कृत्य परिपृष्टः सन्सुमहात्मा महतपाः ॥ निजगादतस्तस्मै श्रेयस्करमिदं वचः ॥ ४ ॥ ऋषिरुवाच मनसो प्रतिकूलानि प्रेत्य चेह च वांछसि ॥ भूतानां प्रतिकूलेभ्यो निवर्तस्व यतैर्द्वियः ॥ ५ ॥ धर्मः सतांहितः पुंसां धर्मश्चैवाश्रयः सतां ॥ धर्माहोकास्त्रयस्तात प्रवृत्ताः सचराचराः ॥ ६ ॥ स्वादु कामुककामानां वैतृष्ण्यं किं न गच्छसि ॥ मधुपश्चसि दुर्बदे प्रपातं नानुपश्यसि ॥ ७ ॥ यथाज्ञाने परिचयः कर्तव्यस्तत्फलार्थिना ॥ तथा धर्मे परिचयः कर्तव्यस्तत्फलार्थिना ॥ ८ ॥ असता धर्मकामेन विशुद्धं कर्म दुष्करं ॥ सतानु धर्मकामेन सुकरं कर्म दुष्करं ॥ ९ ॥ वने ग्रास्य सुखाचारो यथा ग्राम्यस्तथैव सः ॥ ग्रामे वनसुखाचारो यथा वनचरस्तथा ॥ १० ॥ मनोवाक्कायिके धर्मे कुरुश्रद्धां समाहितः ॥ निवृत्तौ वा प्रवृत्तौ वा संप्रधार्य गुणानुगान् ॥ ११ ॥ नित्यं च बहुदा तव्यं साधुभ्यश्चानसूयता ॥ प्रार्थितं व्रतशौचाभ्यां सत्कृतं देशकालयोः ॥ १२ ॥ शुभेन विधिना लब्धमर्हाय प्रतिपादयेत् ॥ क्रोधमुत्सृज्य दद्याच्च नानुतप्येन्न कीर्तयेत् ॥ १३ ॥ अन्तरांशः शुचिर्दातः सत्यवागार्जवो स्थितः ॥ यो निकर्मविशुद्धश्च पात्रं स्याद्वेदविद्विजः ॥ १४ ॥ सत्कृता चैकपत्नी च जात्या यो निरिहेष्यते ॥ ऋग्यजुः सामगोविद्वान् षट्कर्म पात्रमुच्यते ॥ १५ ॥ स एव धर्मः सो धर्मस्तं प्रतिनरं भवेत् ॥ पात्रकर्म विशेषेण देशकालाववेक्ष्य च ॥ १६ ॥ लीलया ल्यं यथा गात्रात्पृथग्यात्तुरजः पुमान् ॥ बहुयत्नेन च महत्पापनिर्हरणं तथा ॥ १७ ॥ विरिक्तस्य यथा सम्यग्घृतं भवति भेषजं ॥ तथानिर्हृतदोषस्य प्रेत्य धर्मः सुखावहः ॥ १८ ॥ मानसं सर्वभूतेषु वर्तते वैशुभाशुभं ॥ अशुभेभ्यः सदा क्षिप्य शुभेष्वेवावतारयेत् ॥ १९ ॥ सर्वं सर्वेण सर्वत्र क्रियमाणं च पूजयेत् ॥ स्वधर्मे यत्र रागस्ते कामं धर्मे विधीयतां ॥ २० ॥

मर्शुद्विचव्याचष्टे सत्कृतेति एकस्यैव पत्नी एकपत्नी न त्वन्यपूर्वा जाल्याः पुत्रोत्पत्तेः योनिः स्थानं ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ विरिक्तस्येति विरेचनानंतरमेव यथा घृतपात्रं भेषजं एवं दानेन निर्हृतदोषस्यैव यागादि धर्मः सुखावह इत्यर्थः ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥